

ВСЕСВІТ

К. Гітл.

1937

III

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА К.Д.У.
ІНВ. №

226
247/9

281002

Центральна Науч.
учебная библиотека

№ 1.

В. Брунну

W. D. H.

8.10.22

[05 (47714X) „1926“].

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА Х.Д.У.

Інв. №

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ВСЕСВІТ

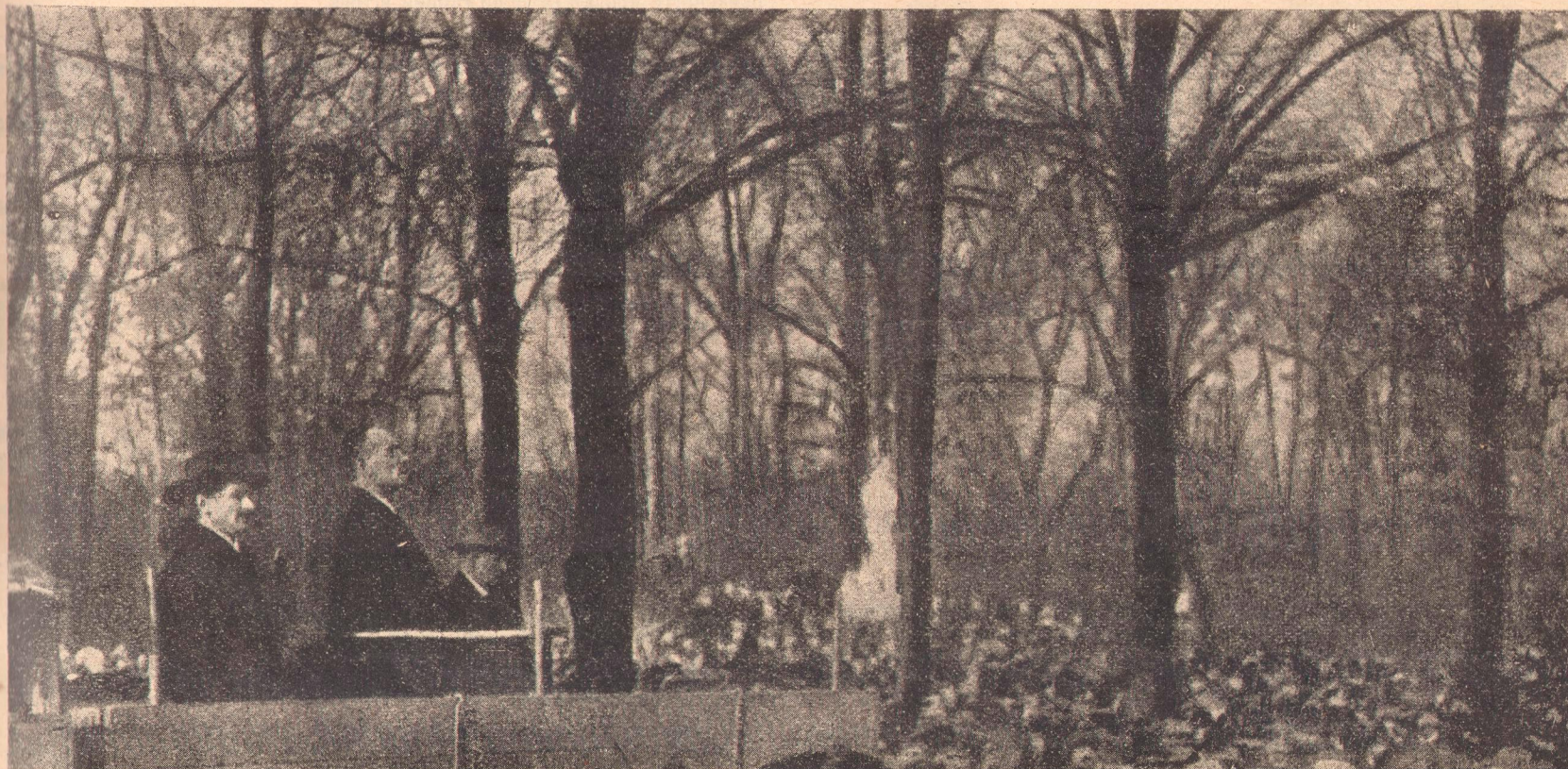
Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

№ 1 (24) 15 січня 1926 р.
Рік видання II-й.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

Харків, вул. Лібкнехта, № 11.
Тел. № 34-76.

Вождь німецького пролетаріату К. ЛІБКНЕХТ

Науковий робітник...
 Теоретик...
 Великий трибун...
 Організатор...
 Вождь німецького пролетаріату...
 Мученик боротьби за комунізм...
 К. Лібкнехт...

Син відомого соціаліста, К. Лібкнехт змалку виховується в умовах любови до робітничих мас.

Запеклий ворог мілітаризму, К. Лібкнехт ще в 1905 р. разом з іншими лідерами лівого крила с.-д. організує агітацію за загальний страйк, а в 1910 р. К. Лібкнехт веде боротьбу проти К. Кауіського, що тоді починає правіти.

Але особливо велику роботу К. Лібкнехт веде в часи імперіалістичної війни. Мітинги, боротьба з угодовцями, лекції про війну, мілітаризм, робота в пресі.

Уряд, аби позбутися небезпечного свого ворога відправляє його на фронт, як звичайного салдата.

1-го травня, в час демонстрації в Берліні К. Лібкнехта заарештовують, судять і засуджують до каторги на 6 років.

І лише революція 1918 р. в Німеччині звільняє К. Лібкнехта з в'язниці.

Першими словами його було: геть буржуазний уряд!
 Він закликає робітництво до захоплення влади...

15 січня 1919 р. він і Р. Люксембург гинуть від руки Носке-шейдеманівської білогвардійщини.

981062

19043

Центральна бібліотека

Яструбенська республіка

На повісті денній.

Голова Яструбенської сільради, дізнавшись, що ми приїхали зібрати матеріал про революційні події 1905-го року замість відповіді мовчки витяг з шафи число «Известий», розгорнув його на тій сторінці, де вміщено статтю Покровского: «Кто вел деревенскую революцию 5-го года» і подав його нам!

— Читайте.

Там писалось, між иншим, про революцію на Сумщині, зокрема про А. П. Щербака:

«Но достигнуть этого (відібрання землі від поміщиків) зажиточный хуторянин (цеб-то, Щербак) хотел не революционными средствами, а путем петиции к Николаю II, на подобие Гапсна».

— Так це брехня,—завив голова сільради.

Потім він подав нам протокола засідання сільради від 23 листопада, (присутніх було 30 членів ради) і де розбиралось таке питання:

СЛУШАЛИ:

По седьмому вопросу: о статье, помещенной в газете «Известия» от 13 ноября с. г.—«Кто вел деревенскую революцию в 1905 году».

ПОСТАНОВИЛИ:

7) Поручить президиуму с/совета выявить гр-н, участвующих в восстаниях в 1905 году и составить с таковыми материал для опровержения статьи.

Вищезазначених гр-н було «виявлено», «материял» складено та надіслано до редакції московських «Известий».

В ньому яструбенці пишуть:

«... в нашем уезде он (Щербак) был для нас символом и первый показал нашему крестьянству путь борьбы за освобождение... На нашем массовом собрании наших граждан в 1905 г. (он) заявил: что мыслимо освобождение только тогда, когда будет опровергнут царский строй, а посему отсюда вывод, что никаких гапоновских петиций не проповедывалось»...

«... Между прочем, наряду с этим необходимо указать, что село Ястребенное в те времена было базой революции в Сумском уезде»...

Його не заарештували, не били, не судили, але остільки був могутній моральний підйом села, що злодій з сорому ледве не повісився.

Яструбенці голодували, проте, з економії нічого не брали—на сході було постановлено: нічого з економії не брати—чекати на весну—тоді вже організовано розподілити панське добро.

А з церквою яструбенці гадали такого зробити: *становити* на ній вал, прикріпити крила—і був-би гарний вітряк.

Так, справді, Яструбенне було *базою революції*.

Яструбенне розсилало листи до всіх селян з закликом йти за їхнім прик адом.

До них приїздили вчитися революційного будівництва селяни з других сел Сумщини,—більше того:

З Курщини, Полтавщини...

Після маніфесту,—в Сумах чекали на провокаційний чорносотенний погром і яструбенці виділяли спеціальний загін для охорони революційного ладу в Сумах.

...Так працювала яструбенська республіка, викликаючи своєю революційною роботою захоплення та співчуття трудящих.

Яструбенне на барикадах

До 25-го грудня драгуни, що стояли по економіях, не насмілювались казати носа у Яструбенне. 25-го, під Різаво, вони насмілились—і арештували яструбенського революціонера Марю Івановича Шевченка.

На світанку незабутнього—27-го грудня вдарив набат—то приїхали драгуни.

Була постанова: вийти всім, хто з чим може. І вийшли—з вилами, сокирами, ціпами...

Звісно, що в кошулях дуже зручно возити буряки. Так само звісно, що борони потрібні, щоб ними землю боронувати.

Але в той день—борони та кошулі були кинуті на захист революції—з них було утворено барикади—**селянські барикади**...

Спитайте яструбенця за той незабутній день—і він з запаленими очима розкаже вам, як 70-ти літній дід Охрименко молотив ціпом по драгун-

...тим він подав на провадження засідання сільради від 25 листопада, (присутніх було 30 членів ради) і, де розбиралось таке питання:

СЛУШАЛИ:

По сьомому вопросу: о статье, помещенной в газете «Известия» от 13 ноября с. г.—«Кто вел деревенскую революцию в 1905 году».

ПОСТАНОВИЛИ:

7) Поручить президиуму с/совета выявить гр-н, участвовавших в восстаниях в 1905 году и составить с таковыми материал для опровержения статьи.

Вищезазначених гр-н було «виявлено», «матеріал» складено та надіслано до редакції московських «Известий».

В ньому яструбенці пишуть:

«... в нашем уезде он (Щербак) был для нас символом и первый показал нашему крестьянству путь борьбы за освобождение... На нашем массовом собрании наших граждан в 1905 г. (он) заявил: что мыслимо освобождение только тогда, когда будет опровергнут царский строй, а посему отсюда вывод, что никаких гапоновских петиций не проповедывалось»...

«... Между прочем, наряду с этим необходимо указать, что село Ястребенное в те времена было базой революции в Сумском уезде»...

Чи багато є в нас сел, сільрад, які б ставили на повістку своїх засідань питання історично-революційного характеру?

Які-б так турбувались за своє революційне минуле?...

Мабуть, що ні!

Яструбенська республіка.

Так справді, Яструбенне було базой революції.

Коли Яструбенцям обридло длубатись над своїми мизерними шматками землі та від зорі до зорі, поливати кров'ю і потом земельку Строганова за 7 карб. на місяць на хазайських харчах,—а харчі були такі: «на снідання куліш, на обід кандьор, а соли скільки хоч»,—коли соли тієї стало занадто багато,—Яструбенці zorganizували свій «крестьянский комитет», скинули старосту, старшину, писаря—к чортовой матери, забрали з банку своїх громадських 500 карб. золотом, забили «трыома дошками» монополю, вигнали урядників—була постанова, щоб ніхто не пускав їх до себе на квартирі,—творили революційний лад.

Урядники були вигнані—і тому не стало крадіжок, вбивств, бешкетів.

Був випадок такий: селянин бідняк украв, здається, з економії півмішка пшениці.

...Так працювала яструбенська республіка, викликаючи своєю революційною роботою захоплення та співчуття трудящих.

Яструбенне на барикадах

До 25-го грудня драгуни, що стояли по економіях, не насмілювались казати носа у Яструбенне. 25-го, під Різаво, вони насмілились—і арештували яструбенського революціонера Марію Івановича Шевченка.

На світанку незабутнього—27-го грудня вдарив набат—то приїхали драгуни.

Була постанова: вийти всім, хто з чим може. І вийшли—з вилами, сокирами, ціпами...

Звісно, що в кошулях дуже зручно возити буряки. Так само звісно, що борони потрібні, щоб ними землю боронувати.

Але в той день—борони та кошулі були кинуті на захист революції—з них було утворено барикади—**селянські барикади**...

Спитайте яструбенця за той незабутній день—і він з запаленими очима розкаже вам, як 70-ти літній дід Охрименко молотив ціпом по драгун-

Хата повішеного революціонера Ланенка. Тут провадились нелегальні зібрання. На малюнкові удова Ланенка та діти його.

ській голові, як жінки яструбенські, сховавшись за амбарами, кидали кочерги під ноги драгунських коней, і як вони, коли їх розкрито, склали руки й ну голосити!

— Ах, боже-ж мій! Так як-же це так!!.. — І обдурили драгунів.

* * *

Після придушення масового селянського руху в Яструбенному, — революційна робота все-ж таки не вщухає.

Вона йде в двох напрямках. Працюють гуртки. З другого боку, розпочинається анархотерористична робота: підпали економій, експропріації скарбників..

У вересні 6-го року полк кавалерії з трьохдюймовкою приїздить в Яструбенне.

Вся молодь втекла з села.

Зігнали старих на майдан, поставили на коліна.

Вимагають видати зачинників:

— Такий-то де?

— Нема. Шукайте..

— Такий-то? —

— Нема....

Загрожують спалити село

...Мовчанка.

Прийшлося повертатись ні з чим.

Зате, коли до лап експедиції попадали революціонери ті — жорстоко розправлялися з ними.

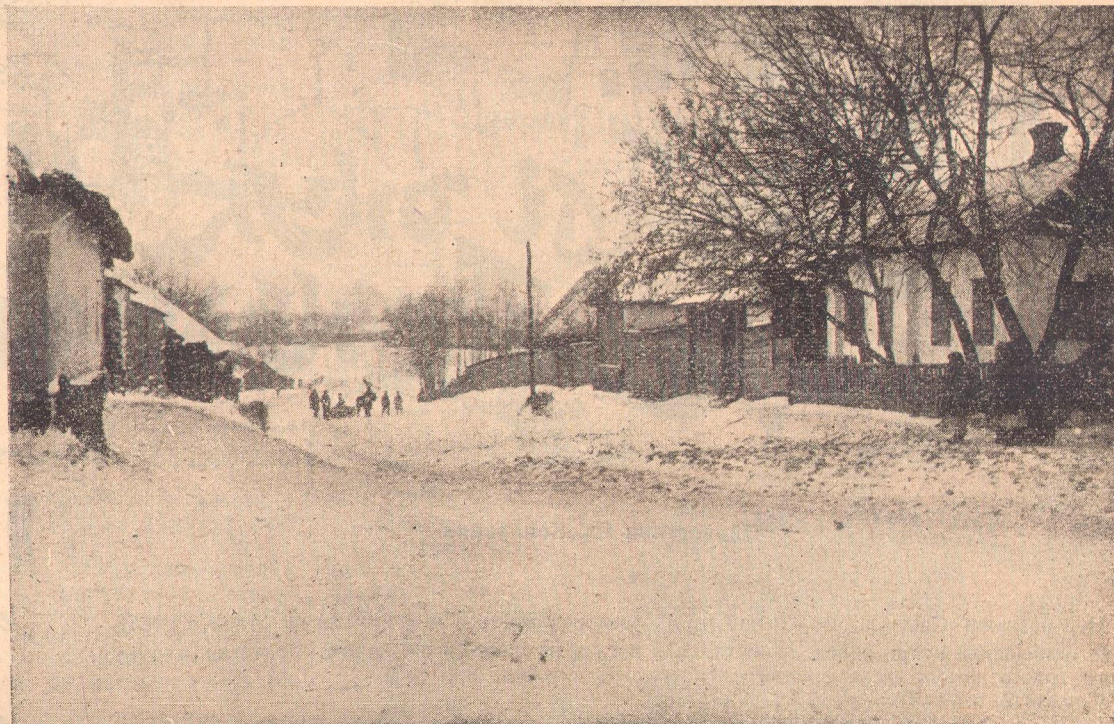
1908 року повісили Лапенка, Якова осадчого та ін., за спробу пустити в повітря палац Лещинського в Кияницях.

Він був непосліснений, з свого прізвища він міг написати тільки три літери. Але він міг робити все, що потрібно революції, привезти літератури так само, як розірвати телефонне сполучення, так само як начинити бомбу.

Ще й досі удова Лапенка зберігає лихтарика за світлом якого, темної ночі начинялися бомби. Вона береже його, як святиню. Так само, як Пантелеймон Григорович Охрименко береже історичного ціпа, яким його батько 70-ти літній дід молотив драгунську голову; так само, як Пилип Кирилович Шаповал, дід 65-ти років, пам'ятає і зберігає валку, з якою він ганявся за приставом..

Літніми вечорами молодь Яструбенного співає пісні, складені яструбенським поетом Андрієм Петровичем Кобилецьким.

Йому було 18 років, він писав вірші, оповідання; він був революціонером, його любило все село. І тому царський уряд сховав його в тюрму, в Лебедині.

Сачкова гребля, — вулиця, що веде до Сільради. Тут були збудовані барикади.

Там він і помер талановитий юнак-революціонер — 1908 року від су-хоти.

* * *

У жнива ніч ясна була.
Сіяли зірки. Місяць плив
Над ставом, де густа лоза.
Осадчий Яків там сидів;
Сидів на мокрому пеньку,
На руку голову схилив;
На траву зелену розстільну
Він гіркі сльози лив та лив.
Вербка високо похилила
Гілля з листям на нього.
Він плакав гірко — тихо,
А сліс не бачив тих ніхто
Котились гіркі по щоках.
Він гірку мову розмовляв:
— Брати мої вже в кайданях,
Іх лютий ворог закував.
Я чую в білій Яструбенні

...мовчанка.

Прийшлося повертатись ні з чим.

Зате, коли до лап експедиції попадали революціонери ті—жорстоко розправлялися з ними.

1908 року повісили Лапенка, Якова осадчого та ін., за спробу пустити в повітря палац Лещинського в Кияницях.

Він був неписьменний, з свого прізвіща він міг написати тільки три літери. Але ві міг робити все, що потрібно революції, привезти літератури так само, як розірвати телефонне сполучення, так само як начинити бомбу.

Ще й досі удова Лапенка зберігає лихтарика за світлом якого, темної ночі начинялися бомби. Вона береже його, як святиню. Так само, як Пантелеймон Григорович Охрименко береже історичного ціпа, яким його батько 70-ти літній дід молотив драгунську голову; так само, як Пилип Кирилович Шаповал, дід 65-ти років, пам'ятає і зберігає валку, з якою він ганявся за приставом...

Літніми вечорами молодь Яструбенного співає пісні, складені яструбенським поетом Андрієм Петровичем Кобилецьким.

Йому було 18 років, він писав вірші, оповідання; він був революціонером, його любило все село. І тому царський уряд сховав його в тюрму, в Лебедині.

Сачкова гребля,—вулиця, що веде до Сільради. Тут були збудовані барикади.

Там він і помер талановитий юнак-революціонер—1908 року від су-
хоти.

* * *

У жнива ніч ясна була.
Сіяли зірки. Місяць плив
Над ставом, де густа лоза,
Осадчий Яків там сидів;
Сидів на мокрому пеньку,
На руку голову схилив;
На траву зелену розстільну
Він гіркі сльози лив та лив.
Верба високо похилила
Гілля з листям на нього.
Він плакав гірко—тихо,
А сліс не бачив тих ніхто
Котились гіркі по щоках.
Він гірку мову розмовляв:
— Брати мої вже в кайданях,
Їх лютий ворог закував.
Я чую в бідній Яструбенні
Ой, єсть сирітського плачу
То плачуть сім'ї угнетених,
То плачуть сироти з жалю.
Я сам в неволі виростав,
Без батька був, без батька жив,
Приюту рідного не мав,
По наймах гірких я ходив
Я знаю вбогу бідноту
Розкішну жизнь па ів-панів
Згубив я жизнь свою младу
За правду я не пожалів.
Пани у найми нас на мають
Робити цілий вік на них,
В панів—земля і все на світі,
А нас щитають за рабів.
Мужичькі босі й голі діти—
Малі—й ті роблять на панів.
Борців за правду забирають,
І в тяжкії кайдани кують,
В темниці темні нас саджають,
І смертній карі предають.
Найшов братів я по собі
Да смерти—смерти багачам!
Ми брали гроші кров'яні,
Ми вничтожали капітал.
Братів уже моїх піймали,
А там, а там мене візьмуть.
Братів в кайдани закували—
Мене візьмуть—в кайдани закують.
Немов та буря—ураган
Хати і хліви скрізь розкриває.
Тут стража люта, стража
П'яна мене нещасного шукає.
Я чую в бідній Яструбенні
Ой, єсть сирітського плачу;
То плачуть сім'ї угнетених
То плачуть сироти з жалю.

...
Ось що таке Яструбенне.
Ось що за люди—яструбенці!

981062

Ф-щ Винник

Група вчасників та ветеранів Яструбенських подій. Сидять зліва направо: М. Ф. Галуштенко, П. Г. Охрименко, Ф. К. Шаповал, Т. П. Личман; стоять: Ф. О. Кириловський, Н. Н. Зякуненко, К. І. Рябець.

Оповідання Ол. Копиленка

I.

Ну, розкажи Саїд-Алі, ну, нехай твої слова розбіжаться між людьми як отари в степу. А то намозолила нутро злоба нечиста, мов погляд нечирного в очі ханим. Протягни струну свого голоса до вух людей—нехай і вони голосно скажуть про тебе.

Слухайте, слухайте...

Здається Саїд-Алі, що так шепоче до нього рожевими губами захід. Що ондечки моргає йому листом айлантус. А скоро срібним чаяном ¹⁾ виповзе на небо місяць поміж зорь. Скоро буде півня. Місяць скаже Саїд-Алі, що він згорбився й посивів, і лице його в злобі буває біліше за чалму.

В чайхоні сидить четверо, підібгавши тонкі ноги в м'яких ічигах—Саїд-Алі найповажніший. Але що він їм скаже? Нехай їхні вуха цього не чують!

Розірвавши думки, Саїд-Алі передав піялу з чаєм своєму сусідові. Звідкілясь долетів вітер і пил м'яким медом розплескався в золоті проміння.

День вже скоро розсиплється в тінях. А ніч здавить у задшушливі пазури думок голову Саїд-Алі. Ізсоталося терпіння його думками. П'ять раз по десять пережив він весен, а далі?

Повернув до нього голову Супе. Лице в нього іржаве від сонця, сказав:

— Алах не думає, бо віч мудрий, а Саїд-Алі думає, бо хоче бути мудрим. Тільки камінь не думає, бо камінь—мертвий. Правду я сказав?

Саїд-Алі дивиться в стіну і нічого не бачить. Бо він бачить малинові шовкові лозим ²⁾ і брови, як крила карлигача ³⁾—це його Таджи-хон, що хотів він із нею жити. Подивився:

— Не правда. Не чуєш, як барс примає траву, а чуєш, як байугли кричить на горі. О ей ака, яман! ⁴⁾

Саїд-Алі говорить тихо—слова падають на цяцькований килим, а може ховаються в закутки. Він говорить, що в нього предки родичі ханів—Палаван ⁵⁾ Ахун-бай-Огли чого стоє! А тепер його син Турсу́к пішов туди до них, ходить з невірними і записав я у їхню нову віру, що проти Алаха йде. Ту віру зовуть—Комсомол. І син покинув батька, бо все сварилися.

свого голося до вух людей — яман і вони голосно скажуть про тебе.
Слухайте, слухайте...

Здається Саїд-Алі, що так шепоче до нього рожевими губами захід. Що ондечки моргає йому листом айлантус. А скоро срібним чаяном ¹⁾ виповзе на небо місяць поміж зорь. Скоро буде повня. Місяць скаже Саїд-Алі, що він згорбився й посивів, і лице його в злобі буває більше за чалму.

В чайхоні сидить четверо, підбгавши тонкі ноги в м'яких ічигах — Саїд-Алі найповажніший. Але що він їм скаже? Нехай їхні вуха цього не чують!

Розірвавши думки, Саїд-Алі передав піялу з чаєм своєму сусідові. Звідкілясь долетів вітер і пил м'яким медом розплескався в золоті проміння.

День вже скоро розсиплеться в тінях. А ніч здавить у задущливі пазури думок голову Саїд-Алі. Ізсоталося терпіння його думками. П'ять раз по десять пережив він весен, а далі?

Повернув до нього голову Супе. Лице в нього іржаве від сонця, сказав:

— Алах не думає, бо він мудрий, а Саїд-Алі думає, бо хоче бути мудрим. Тільки камінь не думає, бо камінь — мертвий. Правду я сказав?

Саїд-Алі дивиться в стіну і нічого не бачить. Бо він бачить малинові шовкові лозим ²⁾ і брови, як крила карлигача ³⁾ — це його Таджи-хон, що хотів він із нею жити. Подивився:

— Не правда. Не чуеш, як барс приминає траву, а чуеш, як байугли кричить на горе. О ей ака, яман! ⁴⁾

Саїд-Алі говорить тихо — слова падають на цяцькований килим, а може ховаються в закутки. Він говорить, що в нього предки родичі ханів — Палаван ⁵⁾ Ахун-бай-Огли чого стоє! А тепер його син Турсук пішов туди до них, ходить з невірними і записав я у їхню нову віру, що проти Алаха йде. Ту віру зовуть — Комсомол. І син покинув батька, бо все сварилися.

Потім узнав Турсук, що мати його хвора і, що Саїд-Алі її виганяє і хоче взяти собі маленьку Таджи-хон. Вже килим за неї дав.

— І син, син поклявся, що приведе суд і мене будуть судити, що я беру хотн дев'яти весен за килим і, що виганяю стару Кагамат. О ей, худо ей!

Хрипло чіглялися звуки в горлі Саїд-Алі. Затремтіли губи під вітром зневаги. Хутко підвівся:

— Хаїр инди... ⁶⁾

— Хаїр...

Ічиги м'яко торкаються за землю і халат звиває пил. Поспішає додому. Переваляючись іде Саїд-Алі, легко мов збирається почати танок. Він глянув на небо, а там виліз місяць зелений і мутний. Сказав місяць соромливо:

— Слухайте, слухайте. Саїд-Алі, що торгує на базарі розмаїстими шовками, йде, повисивши голову, як побитий пес. А в нього у дворі під коренем старої чинари закопано золотого, багато золотого... А він — мов пес...

Місяць вишкирив мертві ясна, а Саїд-Алі, глянувши на нього гнівливо, плюнів.

11.

Весело любляться горлички в густих вітах інжиру. Пестить сонце промінням збитий глинистий шлях. В густі хащі біжать звірі і там в радості плодять дітей.

А Саїд-Алі увечері додому приходить з гнівом запеченим під повіками. Переступив поріг. У хотн ⁷⁾ Керамат під бровами загрівся лях. Вона, здущуючи стогін, встала з килиму і запобігливо піднесла мужу халат, щоб накинути йому на плечі. У неї хвороба рознесла живіт і зробила лице

¹⁾ Чайан — скорпіон (Всі узбекські слова вимовляються з наголосом на останньому, або передостанньому складах).

²⁾ Лозим — шаравари, що їх носять жінки на сході.

³⁾ Карлигач — ластівка.

⁴⁾ Яман ака — кепсько, брате.

⁵⁾ Палаван — велетень.

⁶⁾ Хаїр — прощайте.

⁷⁾ Хотн — дружина, жінка.

зеленим і нерухомим, закам'янілим. Ось третя півня, як ця хвороба заклала на її лиці. Не один табір брався її лікувати, та раз один побувши більше не приходив. І Керамат лежить у кутку, а біля неї сидить дочка Фазин, п'яти весен, що народилася в щасливий рік Корови.

Керамат хотіла накинути халат на плечі Саїд-Алі, але він круто повернувся. . глянув... Застигли рухи хотн, зупинилися в повітрі і руки впали до колін. Саїд-Алі хутко розмахнувся і вдарив Керамат по голві. Вона застогнавши, хитаючись одлетіла в куток і впала на подушку... Але хіба дозволи їй він їй стогнати! Хто сміє без його дозволу подавати голос?..

Кроки провалюються в килим. Саїд-Алі підійшов хутко вдарити жінку ногою... Вона оплела його запилену ногу руками і слізю почала цілувати її піднімаючи очі, щоб заглянути йому під брови. Нога піднялася і з силою вдарила її в плече. Тоді Керамат замовкла, а Фазин сховала голову її в подол і хлипала.

— Уб'ю, а ти від мене підеш!..

Потім поволі прослав джойнамаз, ¹⁾ повернув лице за схід і зашепотів намаз. ²⁾

Вечір терпкий і п'янючий, як молоко кобили. А ще попереду ніч... Саїд-Алі вийшов на айван, а з-за тополі сміється до нього Турсук. Білі виточені зуби і тонкі губи, як квіти оноргуля гаряче-червоні. Слухати сміх, розмову сина все одно, що гроші за крам одержувати чистим, дзвінким золотом.

Зараз він там на заводі, де масло б'ють, там збираються сьогодні і Турсук буває. Чого б можна дати, щоб повернути його до Алаха і щоб він торгував разом з батьком!..

Темний халат на плечі, чалму скинув, лише тонкий тубей прилип до потилиці і хряпнула хвртка, зачинилася за Саїд-Алі. По вулиці, копіруючи пил, задумливо продибав ішак, з навантаженням на спині дехканом ³⁾. Жаби самозакохано співають по своєму пісню кохання. За високими дулами правовірні сплять люблять своїх жінок, щоб автра почати день такий, як і сьогодні. Хоча здається—дні різнокольорові, як добрий бухарський халат.

Вулички вже zostалися ззаду і на площі освітлений—завод, де б'ють олію з сім'я бавовини. В бік частина міста орусів галасливо шумить.

Навкоо сараю складено цілі гори тюків бавовни і насіння бавовини в лантухах: сарай ніби здавлений тюками і в ньому в середині дві стіни закладено ними. Саїд-Алі знає, що раніше збиралися вони не тут, але тепер у тому помешканні ремонт. Він як злодій підліз до дерев'яної стіни з дошок. Там є щілина, в яку він і заглядає.

Біля столу стоїть якийсь високий орус і сварячись іншими кулаками викликає їх битися з ним. Та ніхто не виходить, всі сидять мовчки і бояться до нього підійти.

Але він ще голошніше почав сваритися, дратувати, тих, що

Він пішов назад і не помічав ночі, що вплела собі в чорну косу срібне, переливчасте намисто зорь і встромила в зачіску блискучий виточений місяць.

III.

Саїд-Алі тепер рідко сидить в чайхані, надто мало їсть смачного і жирного плову.

Закутається в халат і неухомо сидить у крамниці. Приходить додому—навіть забуває бити Керамат, а все ходить, міряє кроками кімнату до півнів. Губи самі шепочуть про туганьбу, що зазнав увесь його рід від безглуздя сина-зрадив великих тисячелітніх заповітів Корана.

Але одного сизого і гарячого вечора, пахучого і задушливого як цвіт джиди, Саїд-Алі сказав:

— День не схожий один з одним, рік не схожий... Сонце по-різному світить — і життю немає однакових шляхів.

Так говорив колись батькові Турсук. Тепер тільки він побачив, що син правду говорив, що теперинше життя. Може...

Повеселішав навіть Саїд-Алі. Підійшов до Керамат і спитав про хворобу. Знівечене хворобою лице, зелене мов налите болючим брудним розчином, намагалося посміхнутися і тільки болізно, по рабському скривилося. Розхвилювалась жінка від здивування — так звикла до бійки, а тут...

... Десь в середині зостався від сина тільки придушений біль. Вже давно поривається Саїд-Алі йти миритися з сином, ледви стримує себе. А після завтрого піде. Велика земля в Алаха. велика любов в серці Саїд-Алі.

...Саїд-Алі хутко розмахнувся...

як і сьогодні. Хоча здається — дні різнокольорові, як добрий бухарський халат.

Вулички вже zostалися ззаду і на площі освітлених — завод, де б'ють олію з сім'я бавовни. В бік частина міста орусів галасливо шумить.

Навко о сараю складено цілі гори тюків бавовни і насіння бавовни в лантухах: сарай ніби здавлений тюками і в ньому в середині дві стіни

закладено ними. Саїд-Алі знає, що раніше збиралися вони не тут, але тепер у тому помешканні ремонт. Він як злодій підліз до дерев'яної стіни з дошок. Там є щілина, в яку він і заглядає.

Біля столу стоїть якийсь високий орус і сварачись иншим кулаками викликає їх битися з ним. Та ніхто не виходить, всі сидять мовчки і бояться до нього підійти.

Але він ще голосніше почав сваритися, дратувати, тих, що сидять і показувати кулаки, повторюючи якесь чудне слово — «протест».

Говорив ще один орус, а потім Саїд-Алі пильніше припав до щілини — вийшов сваритися і лаятися Турсук.

„Бач, він ще міцніший став і плечі ширші“...

Що говорить він не чути, але теж свариться всім злодіям і збирається їх знищувати. Саїд-Алі коле сина очима, пестить і гладить його промінням люблячого батьківського погляду.

Сховався за тюки, коли виходили всі з сараю через вузькі двіри. Сторож не помітив його і він бачив як Турсук пішов, розповідаючи комусь про злодіїв.

Саїд-Алі зціпив до болю губи і схопився отерплими руками за

зав...
— День не схожий один з одним, рік не схожий... Сонце по-різному світить — і життю немає однакових шляхів.

Так говорив колись батькові Турсук. Тепер тільки він побачив, що син правду говорив, що теперинше життя. Може...

Повеселішав навіть Саїд-Алі. Підійшов до Кераматі і спитав про хворобу. Знівечене хворобою лице, зелене мов налите болючим брудним розчином, намагалося посміхнутися і тільки болізно, по рабському скривилося. Розхвилювалась жінка від здивування — так звикла до бійки, а тут...

... Десь в середині zostався від сина тільки придушений біл. Вже давно поривається Саїд-Алі йти миритися з сином, ледви стримує себе. А після завтраго піде. Велика земля у Алаха, велика любов у серці Саїд-Алі. Через це з болем своїм і ганьбою піде батько до сина. І нехай очі його будуть гострі, як у верблюда в пісках Кара-Кум і нехай уші будуть як у тигра в гушавинах комишів. Чому, чому син не знає його болю пригніченого думами? Але він обніме його, пригорне, нехай син робить як хоче:

— Піду, після завтрашнього дня піду, тоді як зрізаний місяць скаже, що проходить ще трицять день щасливого життя.

Це йде Саїд-Алі з базару додому. В голові прозорий туман від їдкою чілімового диму. Голова Саїд-Алі похилена від непокою, а разом і з несподіваною радості.

З-за рогу, назустріч вийшов мула Усмаджан Абдукабіїв. Стрункою випещеною постатю мула порівнявся з Саїд-Алі.

— Слава Алаху, селям-aleyком. ¹⁾

— Слава найвищому, алейком-селям.

Білими руками погладив руки, глянув у вічі і сказав мула:

— О ей худо ей ²⁾... Яман, ака. А сина Турсука ти вже не повернеш, вони його з'їли... Знаю чого ти сумуєш... Ти-ж мій друг...

Саїд-Алі поступився крок, а мула говорить:

— Пам'ятай, що вони його з'їли, а там все знають...

Мула показав на небо, говорив про те, що немає сили тії, що була, бо люди... У мули багато слів гострих.

— О ей яман...

Махнув рукою і пильно поглянув на скривлене лице Саїд-Алі:

— Я знаю, що хоробрий Саїд-Алі онук Ахун-бая-Огли. Пророк знає, що ти його брат... чуєш-брат! Пророк, посилаючи на землю Саїд-Алі сказав — од вітру не гнись, пилом не розсипайся. Хай твій крок буде широкий, як у верблюда, хай твій розум буде хисткий, як яструб...

Мула Усмаджан Абдукабіїв спітніло-холодною рукою схопив за руку Саїд-Алі. Тому здавалось, що йому в руки поклали жабу, але стояв спокійно. Фаркаючи, бризкаючи слиною мула зашепотів:

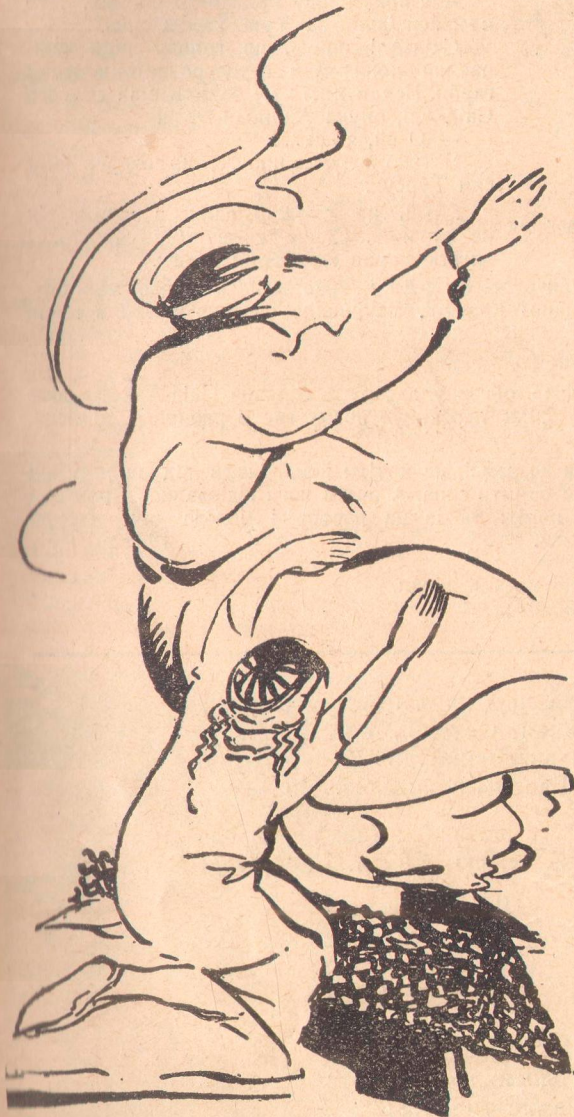
— Я знаю, що хоробрий ти Саїд-Алі. Знаю, що в п'яту повню минулого року ти своїм ножем пробив дірки в серцях двох невірних біля мечеті Мурад-Баша. То було вночі, а другого дня, оруси шукали — хто вбив? Ха-ха-ха... А пророк записав у книгу...

— Що?... Ти-знаєш!...

Саїд-Алі копіркнув пил ногою, ступнув назад. Зігнувшись, мов збирався стрибнути на мулу, підбіг:

¹⁾ Селям-aleyком — привітання.

²⁾ О ей худо ей — о, боже мій.

.. Кермат у кутку, а біля неї дочка Фазин...

тук, щоб не покликати проклятого ним самим сина, щоб не проштрикнути груди ножем комусь з тих, що вкрали в нього Турсука.

¹⁾ Джойнамаз — хустка для молитви.

²⁾ Намаз — молитва.

³⁾ Дехкан — селянин.

...Саїд-Алі хутко розмахнувся...

— Ти знаєш?..

Мула посміхнувся очима:

— Не тривожся—бач місяць так зблідив твоє лице, то він вже заходить... Він і в очах у тебе блискає. Коли я знаю—то ніхто не буде більше знати. Я знаю, що зробити з твоїм сином, щоб пророк записав тебе в книгу ще раз, я знаю, що робити з орусами—то вони забрали його в свою віру... Знаєш, де вони збираються—в сараї... дерев'яному, а вогонь любить дерево.

Мула з насолодою дивився, як тремтячими руками Саїд-Алі рвав собі груди, ловив повітря і, захарчавши хрипло, спитав:

— Що робити... що?... Як думає пророк?..

— Треба мститися над тими, що з'їли сина, над ними і над Турсуком... Нехай всі знають... так говорить пророк, так робили твої великі предки.

Майнувши полами білого шовкового халату, злодійкувато втягнувши голову в плечі Мула Усмаджан Абдукабіїв провалився в щілині вулиці.

Саїд-Алі поглянув йому вслід. Розтопилися гаряча зневага й злоба в грудях. Пішов додому і роздратовано, люто бив Кермат, доки її тіло знічене хворобою не чуло вже кулаків і ніг.

IV.

Кріз листя старої айви не розсіпаються іскри заходу. Карагач задумливо пестить листом високий гляняний дувал. Десь у вітах в-останнє пробуркотів над милою каптар¹⁾.

Темрява згусла і заховала дерева біля великого арика.

Непевним, тремтячим кроком Саїд-Алі ще раз зийшов у хату і взяв залізну важку банку.

Нехай він скаже, своїй хати Кермат, куди йде. Вона в хворобі на животі, як змія поповзе, а гукне там синові:—пробі, тікай. Щоб Турсук-син ховався від батька.

Хіба є такий шлях—камінний, страшний для людей, непроходимий, щоб мати ради своєї дитини не пішла по ньому, як по алеї посипаній трояндами?

Але чоловік не розмовляє з жінкою про свої справи Жінці і матері лежати в кутку і радіти, коли чоловік погляд важкий зведе на неї.

Кермат зібгалася в кутку, злякано гасила біль своєї хвороби і пригорнула до себе Фазин.

Чомусь мимоволі затремтіли важкі, хворі, брудні повіки і слюзи впали на голову дитини. Очі Фазин заходилися жалем і голова сховалася у матері на грудях.

Саїд-Алі проминув темні вулички, на руці висіла банка і перехилила його в той бік. В траві грали цікади на малесенький дзвінкий дутар. Грالی вони одноманітну мелодію, бо, мабуть, тільки її одну і знають.

Місяць поливає білим холодним кумисом світла дошки сарая. Місяць там високо почепився блискучим дзюбом за краєчок неба. Ніч лежить чиста і ніжно тулиться до землі мов нова шовкова поранджа¹⁾.

Прилип, приріс до щілини Саїд-Алі. У нього серце, як мідь, а зараз воно дзвонить і б'ється, бо він бачить свого сина.

Турсук мужньо й уперто рубає повітря рукою. Плечі в нього широкі—дорослого муштини, твердо ноги вросли в діл—мов у верблюда під вагою. Турсук щось вигукнув, йому заплескали в долоні.

А батько хотів поглянути ближче на зіцплені губи, погладити рукою волосся.

Хоча ось біля нього стоїть банка з гасом. Зараз він з чотирьох кінців полле, побризкає сарай. Масляне сім'я, тюки і сухі дошки політі гасом спалахнуть...

... Мула спітніло-холодною рукою схопив за руку Саїд-Алі.

У Саїд-Алі серце дзвенить, як мідний збан. Він ішов сюди кроком легким мов на свято, а банку з гасом ніс замість святкового подарунку... Сарай загориться в мент, бо спека стоїть і він сухий...

Голий місяць почав ховатись за листя. Він бачив багато, а не хотів бачити Саїд-Алі. Хоча до місяця йти було далеко, більше як п'ять весен кінської ходи, бо до нього ніхто не доходив.

Саїд-Алі знов пригнувся до щілини, вигнувся напружно, мов туркменський джигіт.

Турсук говорив ще з більшим запалом, а його слухають, він всіх вчить. Він такий хороший на зріст, гнучкий—лице і груди запалені хоробрістю. Хіба в хороброго батька буде не хоробрий син? Барс родить барса, а не шакала.

Саїд-Алі милується з свого сина. Але він не буде плакати, коли син буде мертвий.

Взяв у руки банку з гасом. Бризнув на дощану стіну.

Але враз знову припав до щілини. Хто є красивіший за Турсука, за сина?

Саїд-Алі почув, що голову ніби розчавили копитом і серце розбили колесом гарби. Нехай ніхто не бачить сліз старого Саїд-Алі, онука Ахунбая-Огли!

— О ей, яман...!

Батько подумав про те, що говорив йому син Турсук:

„День не схожий один з одним, рік не схожий... Сонце по-різному світить. І життю немає однакових доріг“.

І заглянула шовкова ніч в очі Саїд-Алі і серце замість твердої міді розцвіло квіткою ошангуля-нічної красуні. Закричало голосно щастя в серці, зашепотіли самі уста:

— Болам джан... бжан болам²⁾.

Як вітер обвіває виноград, обгорнула радість сонячна Саїд-Алі. Жадібно шепече ласкаве слово до сина перекинув ногою гас і рвонувся з місця, бігти звідси.

десь у вітах в-останнє пробуркотів над милою каптар¹⁾.

Темрява згусла і заховала дерева біля великого арика.

Непевним, тремтячим кроком Саїд-Алі ще раз зійшов у хату і взяв залізну важку банку.

Нехай він скаже, своїй хати Кермат, куди йде. Вона в хворобі на животі, як змія поповзе, а гукне там синові:—проби, тікай. Щоб Турсук-син ховався від батька.

Хіба є такий шлях—камінний, страшний для людей, непрохідний, щоб мати ради своєї дитини не пішла по ньому, як по алеї посипаній трояндами?

Але чоловік не розмовляє з жінкою про свої справи Жінці і матері лежати в кутку і радіти, коли чоловік погляд важкий зведе на неї.

Керамат зібгалася в кутку, злякано гасила біль своєї хвороби і пригорнула до себе Фазин.

Чомусь мимоволі затремтіли важкі, хворі, брудні повіки і сльози впали на голову дитини. Очі Фазин заходилися жалем і голова сховалася у матері на грудях.

Саїд-Алі проминув темні вулички, на руці висіла банка і перехилила його в той бік. В траві грали цікади на малесенький дзвінкий дутар. Грали вони одноманітну мелодію, бо, мабуть, тільки її одну і знають.

Тихо дійшов до сарая, де лежать кучі тюків бавовнини і лантухів з насінням. Пріле насіння гостро лоскоче ніздрі.

Заглянув у щілину. Людей повно. Турсук щось говорить, а інші слухають.

... Мула спітніло-холодною рукою схопив за руку Саїд-Алі.

батька буде не хоробрий син? Барс родить барса, а не шакала.

Саїд-Алі милується з свого сина. Але він не буде плакати, коли син буде мертвий. Взяв у руки банку з гасом. Бризнув на дощану стіну.

Але враз знову припав до щілини. Хто є красивіший за Турсука, за сина?

Саїд-Алі почув, що голову ніби розчавили копитом і серце розбіли колесом гарби. Нехай ніхто не бачить сліз старого Саїд-Алі, онука Ахунбая-Огли!

— О ей, яман...!

Батько подумав про те, що говорив йому син Турсук:

„День не схожий один з одним, рік не схожий... Сонце по-різному світить. І життя немає однакових доріг“.

І заглянула шовкова ніч в очі Саїд-Алі і серце замість твердої міді розцвіло квіткою ошангуля-нічної красуні. Закричало голосно щастя в серці, зашепотіли самі уста:

— Болам джан... бжан болам²⁾.

Як вітер обвіває виноград, обгорнула радість сонячна Саїд-Алі. Жадібно шепоче ласкаве слово до сина перекинув ногою гас і рвонувся з місця, бігти звідси.

Тільки ноги прилипали до землі, не хотіли йти, тікати від щілини від Турсука і вогкі очі хотіли бачити сина. А потім ноги відірвались і понесли Саїд-Алі від сарая хутко поміж тюків на дорогу і молода ніч накрила його м'яким шовком темряви.

1925 р.

¹⁾ Каптар—голуб, горлиця.

¹⁾ Поранджа—халат, що носять жінки.

²⁾ Болам джан—дитина любя.

Провесна.

1.

Провесна весна.
Місяць-срібно ріг.
Впала тишина
На змарнілий сніг.
Хрупостить, мов скло,
Ранок крижаний...
Все давно було,
Місяцю ясний!

2.

Натомлені коні кошлаті
Парують, як поле весною.
Що з того, що хтось—там—у хаті
Махнув безнадійно рукою?
Що з того, що п'яна колиска,
Що хора в колисці дитина?
Я знаю: дорога не близька,
Та наша дорога—єдина!

3.

Пошклилися завої,
Застиг туман тонкий.
Дорогою дзвінкою
Співають полозки.
Назустріч біла хата
Склонила мовчазна,
... І як її вітати?
І як прийме вона?
Сліди невзутих ніжок
Холодний пишуть сніг,—
І хилиться обніжок
У полях сухих.

4.

Червоні лози
Хиляться на став...

Коромисло на дужому плечі,
Сніжинкою хустина біла має...
Чи рукавом махне, чи привітає,
Під гору ідучи?

За нею плутається у свитині
Дитя. Останній одлітає сніг,—
І визерунки довгих віт гнучких
Щасливі одкидають тіні.
Уже весна блажені перші сльози
На землю ронить. Перший день настав.

Червоні лози
Хиляться на став.

5.

Провесна—весна,
Голоси людські.
Ламле тишина
Кришталі тонкі.

Крила голубі
Голубів ясних.
Як останній бій,
Червоніє сніг.

Максим Рильський.

КАМ'ЯНКА.

(Черкащина).

Тихо падали сніжинки, як ми покинули станцію і рушили покрученим шляхом до містечка Кам'янки.

Кам'янка історична.

Нещодавно минуло сто літ, як тут, у волесінні пана Давидова перегорнула сторінку історії революційна завірюха декабристів.

Сто літ стерли з лиця Кам'янки певні ознаки цього руху, але спогади живуть.

Живуть вони в переказах кам'янських сторожилів, а більш усього в пам'ятках старовини, що таємниче хоронять в собі декабристське повстання.

Але спочатку про Кам'янку Радянську.

Кам'янка містечко лежить по залізничному шляху Київ — Ростов, в 3—4 ве стах від ст. Кам'янка.

Нині Кам'янка містечко промислове: має цукроварню і сірникової фабрику.

Скупчення в цих промислових місцях робітників сприяє розвитку торгу що звив собі місце в осередку містечка.

Переважають крамниці кооперативні. Але й не без крамарів...

Населення у містечку спroletаризоване і живе або з цукроварні, або з сірникової фабрики.

Кам'янка містечко на горі, низом по річці Тясмин розкинулось Кам'янка село.

Кам'янка село півколом огортає цукроварню і зникає геть поділене в свою чергу на сторони Покровську і Миколаївську.

Село колись панське, містечко володіння Давидова. Якраз у містечку і схоронились деякі пам'ятки «декабристського» руху.

Парк. Власне не парк, а рештки великого панського парку. Лежить він на горі над річкою Тясмин, по шляху на цукроварню.

Біля 80% дерев цього парку вирубано і на том місці росте буйний молодняк.

Цей парк сто літ назад давав притулок членам південної групи «таємного товариства» («Декабристів»), що гостювали в пана Давидова, теж декабриста.

Збиралися вони не просто в парку, а, з переказів, часом у кам'яній гроті тут-же в паркові, а часами в панському будинкові, що стояв, за одною версією в паркові, а за другою — в селі Кам'янці на Покровській стороні.

Що-ж уявляє собою грота?

Вище ми зазначили, що парк лежить над річкою Тясмином, спускаючись люди крутою горою. От в цій горі й зроблено гроту.

Зроблено її півколом з доброї паленої цегли і міцно оштукатурено. Місцями штукатурка опала, а місцями, на горішних карнизах залишилась і по сей день, припавши лише мохом.

Церква в парку кол. поміщика Давидова в с. Кам'янці

Недалеко гроти, коли дивитись на неї, так як вона є на фотографії ліворуч буде церква.

Церкву збудовано за п'ять років до народження „таємних товариств“, а саме 1811 року поміщиком Давидовим, і зараз вона стоїть пустою (до речі замкнена 12-ма замками).

Яке має відношення до декабристського руху церква? Майже ніякого!

Але ми кажемо про нею лише тому, що вона була німим свідком подій які розгорталися під її хрестами в парку.

Оце й все, що є в знаменитому паркові.

Кам'янка село півколом огортає цукроварню і зникає геть поділене в свою чергу на сторони Покровську і Миколаївську.

Село колись панське, містечко володіння Давидова. Якраз у містечку і схоронились деякі пам'ятки «декабристського» руху.

Парк. Власне не парк, а рештки великого панського парку. Лежить він на горі над річкою Тясмин, по шляху на цукроварню.

Біля 80% дерев цього парку вирубано і на том місці росте буйний молодняк.

Цей парк сто літ назад давав притулок членам південної групи «таємного товариства» («Декабристів»), що гостювали в пана Давидова, теж декабриста.

Збиралися вони не просто в парку, а, з переказів, часом у кам'яний гроті тут-же в паркові, а часами в панському будинкові, що стояв, за одною версією в паркові, а за другою — в селі Кам'янці на Покровській стороні.

Що-ж уявляє собою грот?

Вище ми зазначили, що парк лежить над річкою Тясмином, спускаючись гуди крутою горою. От в цій горі й зроблено гроту.

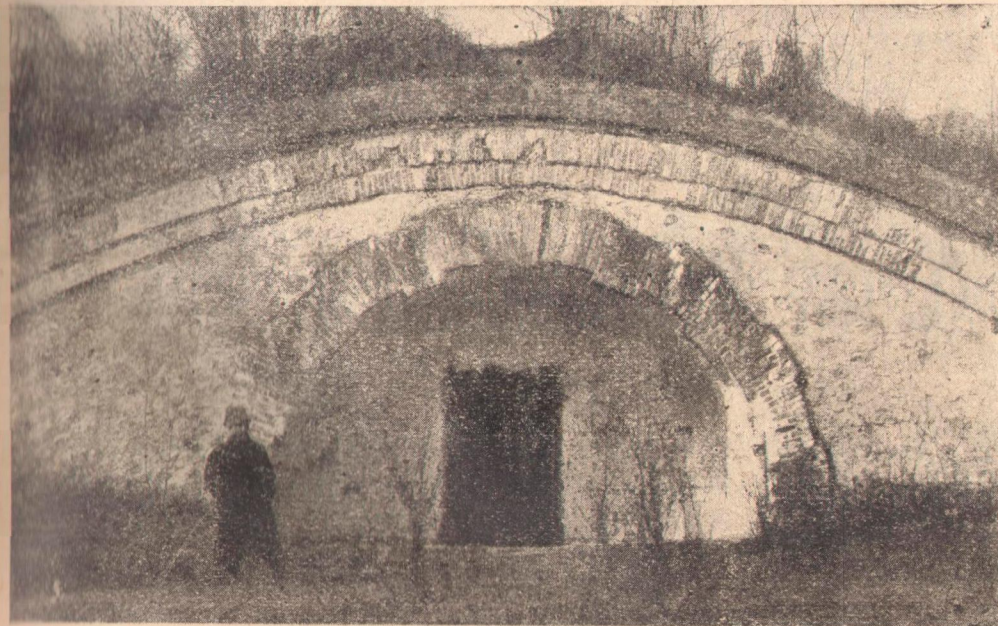
Зроблено її півколом з доброї паленої цегли і міцно оштукатурено. Місцями штукатурка опала, а місцями, на горішних карнизах залишилась і по сей день, припавши лише мохом.

Дверей немає (знято). В середині грот кругла і також старанно вилужена знизу до верху тією-ж цеглою. Ні вікон, ні якихось дірок взагалі немає.

Коли зачинити двері, то в цій гроті, можна стріляти з гармат — не почує ніхто.

Здається от, що ця грота побудована виключно для підпільної революційної роботи (таке уявлення), хоч говорять, що пізніше в цій гроті переховувались фрукти.

Між іншим ніяких натяків на присутність поблизу так в минулому як і нині, фруктового саду — немає.

Грота, де збиралися на раду декабристи і, де свого часу писав твори О. С. Пушкін.

Церква в парку кол. поміщика Давидова в с. Кам'янці

Недалеко гроти, коли дивитись на неї, так як вона є на фотографії ліворуч буде церква.

Церкву збудовано за п'ять років до народження «таємних товариств», а саме 1811 року поміщиком Давидовим, і зараз вона стоїть пустою (до речі замкнена 12-ма замками).

Яке має відношення до декабристського руху церква?

Майже ніякого!

Але ми кажемо про нею лише тому, що вона була німим свідком подій які розгорталися під її хрестами в парку.

Оце й все, що є в знаменитому паркові.

Розказують, що до революції, парк охоронявся сторожою і про існування грота не знав ніхто. Коли-ж його було знайдено, думали що це звичайний льох (відділя й балачки, що там були фрукти).

Розвідку продовжуємо.

Чим-же кінчилась справа декабристського руху в Кам'янці?

Покинемо на хвилину парк і підемо на дворище теперешньої цукроварні.

Там серед велетенських заводських будов, стоїть над широкою каналом млин.

Млин цей кам'яний, круглий, двоповерховий, збудований, видно, добрим майстром, бо схоронився в колишньому своєму вигляді.

Тут-же коло млину жолобок, яким спадає вода.

Є підстава гадати, та воно так і було, що спочатку млин побудовано під водяну силу, але згодом тут опинився за механіка німець Шервуд.

Що мав робити механік Шервуд у водяному мліні?

Є гадка, що поміщик Давидов замислював поставити, ко-мо млина машину із цією метою закликав Шервуда.

Але чи була там машина, чи мов нею механік Шервуд — невідомо.

Відомо лише одно, що цей Шервуд змлов щось інше, а саме — донос на декабристів в Кам'янці, де їх і викрито в панському будинкові.

На цьому розвідку і закінчуємо. але як кажуть, „за одним заходом“ перейдемо до не менш історичного „зеленого“ будинку.

Зеленим будинком звуть Кам'янчани Давидівський будинок-гарем, що в свій час був схожий з кущем дикого винограду (нині винищений).

Стоїть цей будинок високо над річкою знов-же таки Тясмином.

В ті часи жив тут славнозвісний поет Пушкін, що під час вислання на південь, частенько гостював у декабриста Давидова.

На цю пору — відносять відому Пушкінову поему «Цыгане», що Пушкін очевидно по бесарабських вражіннях оброблював її в Кам'янці.

Це підтверджується ще й переказами Кам'янчан, що по річці Тясмин недалеко будинку, де гостював Пушкін, довгий час стояли табором цигани, викликаючи у Пушкіна спогади з бесарабської подорожі.

Оце й все про що ми довідалися.

О. Ясний.

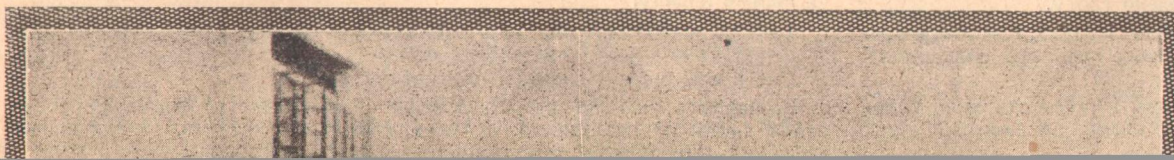
СУЧАСНА == == ХІНА

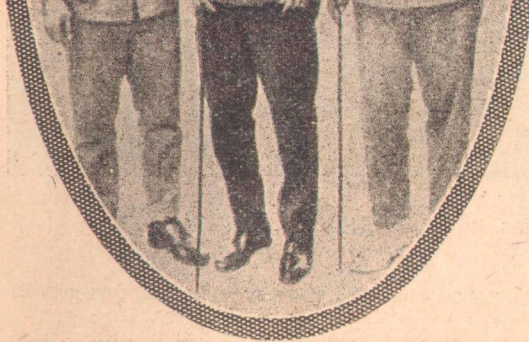

Червоний хінський диктатор ген. Течен-Ву
зі своїм помічником (праворуч)

Хінські літуни, що прибули до Америки для ознайомлення з авіо-технікою та
авіо-будівництвом

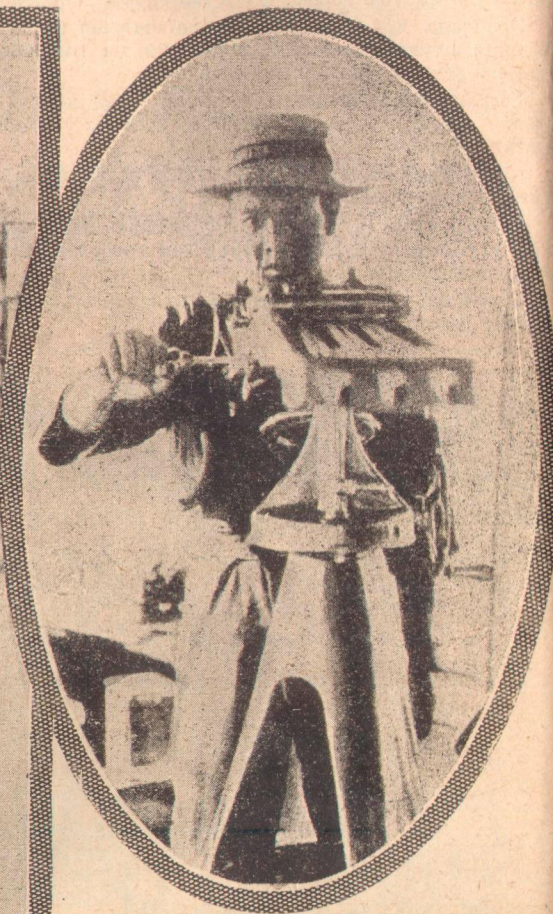
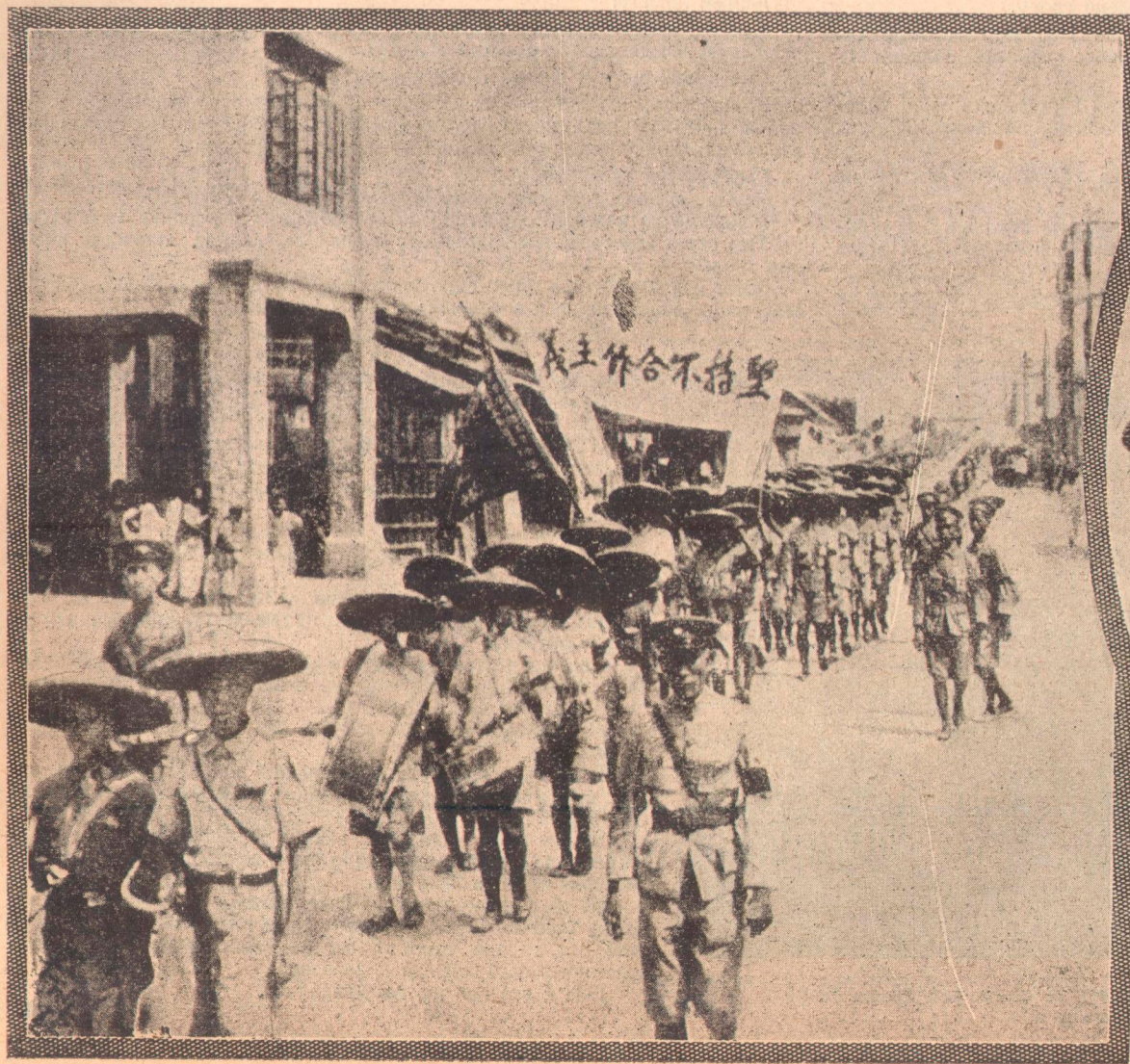

Червоний хінський диктатор ген. Течен-Ву
зі своїм помічником (праворуч)

Хінські літуні, що прибули до Америки для ознайомлення з авіо-технікою та
авіо-будівництвом

Хінець-моряк біля кулемета. Ліворуч—
повсякденна картина в Кантоні: демон-
страція страйкерів за приводом черво-
ного офіцарства.

АБІСИНСЬКЕ МИСТЕЦТВО.

1925 року в Берліні відбулась «вільна од журі» мистецька виставка.

На цій виставці, поруч з роботами європейських митців, було виставлено колекцію абісинських картин, що кидалася у вічі своєю яскравістю.

Картини Абісинські за короткий час перебування в Європі набули великої популярності.

Не багато художників Африканської гірної країни залишилися вірними старій школі живопису на півночі Абісинії.

Тут з давніх-давен збереглися до нашого часу відомі правила живописи, що залишилися не без італійського впливу.

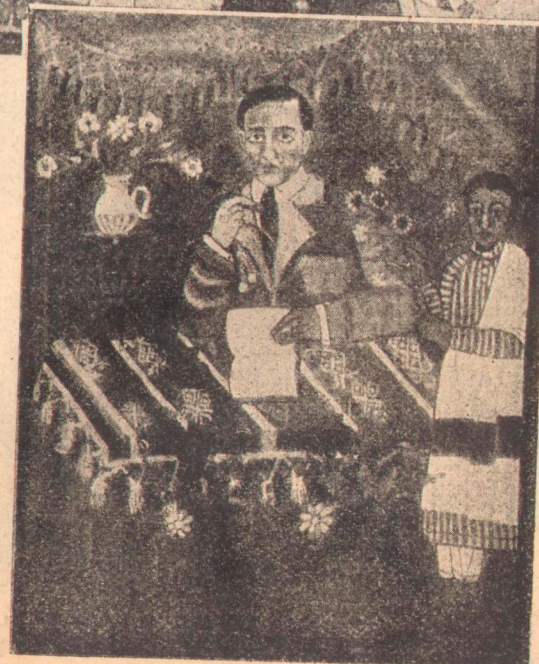
Зміст картин Абісинських більш ніж де-інде відображає життя, історію, побут своєї країни.

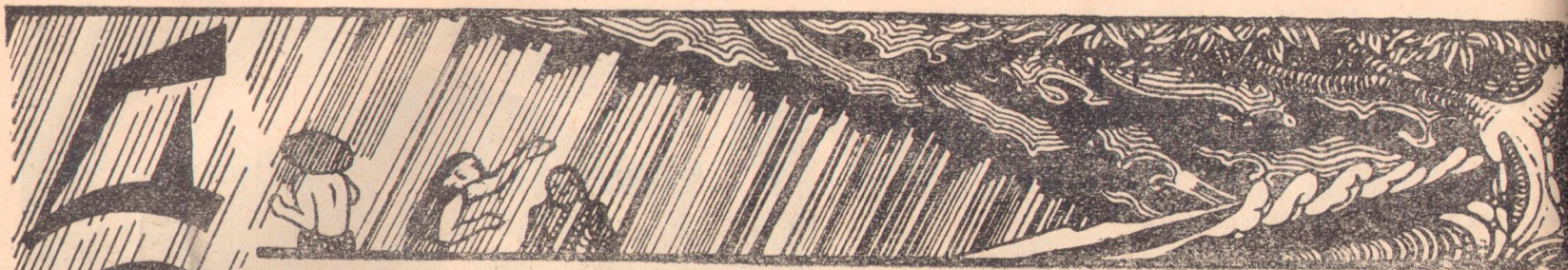

Видатні
особи, сцени
історичного
життя, сімей-
ного, малю-
нки війни, по-
лювання.

Ландшаф-
ти тут зу-
стрічаються
дуже рідко.

Оповідання В. Дорошевича.

Син неба—хай його ім'я переживе все-світ—імператор Лі-О-А стояв біля вікна свого порцелянового палацу.

Він був ще молодий, а через це добрий. Серед розкошів та блиску, він не переставав думати про бідних та нещасливих.

Йшов дощ. Лив струмками. Плакало небо, лили за небом сльози дерева та квітки.

Сум стиснув серце імператора і він вигукнув:

— Погано тим, хто у дощ не має навіть капелюха!—і, звернувшись до свого камергера, сказав:

— Я хотів-би знати, скільки таких нещасливих у моєму Пекині.

— Світе сонця!—відповів, падаючи на коліна і схиливши голову, Тзунг Хі-Тзанг, —хіба є що небудь неможливе для царя? Ще до заходу сонця ти будеш знати, батьку зірниці, те, що ти хочеш.

Імператор милостиво посміхнувся, а Тзунг-Хі-Тзанг побіг так швидко, як тільки міг, до першого міністра Сан-Чі-Сану.

* * *

Він прибіг, ледве переводячи дух, і нашвидко не встиг навіть віддати всіх почестей, що належали першому міністрові.

— Радість всесвіту, наш всемилостивий володар,—задихуючись промовив він,—страшенно турбується. Його непокоять ті, що ходять у дощ

ДИНАМІКА В МИСТЕЦТВІ.

без капелюха у нашому Пекині, і він хоче знати сьогодні-ж, скільки їх числом.

— Так, є такі ледарів,—відповів Сан-Чі-Сан,—а тим часом... І він наказав покликати Пай-Хі-Во, начальника міста.

* * *

— Погані новини із палацу,—сказав він, коли Пай-Хі-Во схилив голову до землі на знак уваги,—владика нашого життя помітив непорядки.

— Як?—із жахом скрикнув Пай-Хі-Во,—хіба не існує прекрасного садку, що закриває палац від Пекину?

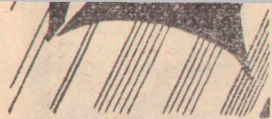
— Та вже не знаю, як це скоїлось,—відповів Сан-Чі-Сан, але його величність страшенно турбують мерзотники, що ходять у дощ без капелюха. Він бажає знати сьогодні-ж, скільки такого народу у Пекині. Розпорядись.

* * *

— Покликати до мене зараз-же того старого собаку Хуар-Лзунга!—

СТАТИКА В МИСТЕЦТВІ.

— Я хотів-би знати, скільки таких нещасливих у моєму Пекині.

— Світе сонця! — відповів, падаючи на коліна і схиливши голову, Тзунг-Хі-Тзанг, — хіба є що небудь неможливе для царя? Ще до заходу сонця ти будеш знати, батьку зірниці, те, що ти хочеш.

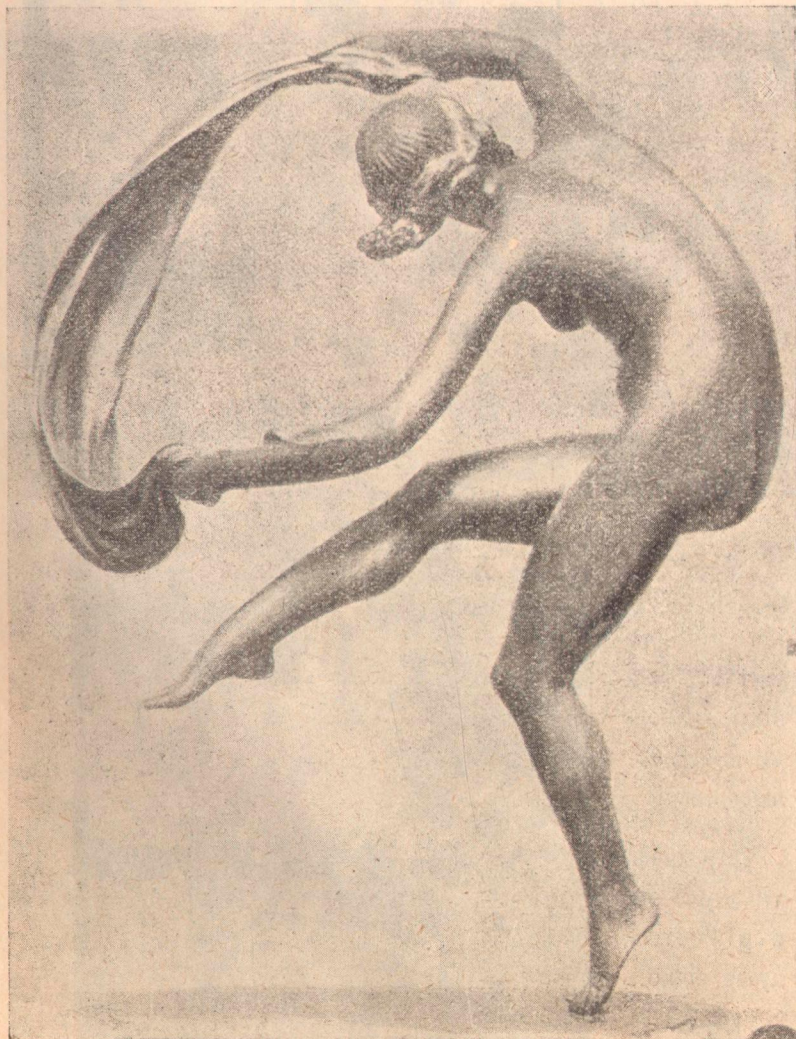
Імператор милостиво посміхнувся, а Тзунг-Хі-Тзанг побіг так швидко, як тільки міг, до першого міністра Сан-Чі-Сану.

* * *

Він прибіг, ледве переводячи дух, і нашвидко не встиг навіть віддати всіх почестей, що належали першому міністрові.

— Радість всесвіту, наш всемилостивий володар, — задихуючись промовив він, — страшенно турбується. Його непокоять ті, що ходять у дощ

ДИНАМІКА В МИСТЕЦТВІ.

Танок дівчини з вуаллю

англ. скульпт. Елек Люкс.

це скоїлось, — відповів Сан-Чі-Сан, але його величність страшенно турбують мерзотники, що ходять у дощ без капелюха. Він бажає знати сьогодні — ж, скільки такого народу у Пекині. Розпорядись.

* * *

— Покликати до мене зараз-же того старого собаку Хуар-Дзунга! — кричав через хвилину Пай-Хі-Во своїм підлеглим.

І коли начальник охорони міста, білий від жаху, тремтячи, повалився йому до ніг, мандарин вилив на його голову цілий водоспад прокльонів.

Портрет

Ерік Шільський

— Ледацюго! Падлюко! Паскудний зраднику! Ти хочеш, мабуть, щоб нас всіх розпиляли по половині разом із тобою?

— Поясни мені причину твого гніву, — тіпаючись у ногах мандарина молив Хуар-Дзунг, щоб я міг зрозуміти ті втішні слова, що ти мені говориш. Инакше боюсь, я не зрозумію мови твоєї пресвітлої мудрости.

— Старий собако, якому слід було-б стерегти табунець свиней, а не саме велике місто в світі... Сам володар Китаю звернув увагу, що у тебе в місті розгордіяш, — по вулицях шалається паскудна голода, що навіть у дощ не має капелюха. Щоб мені до вечора ти дав знати, скільки їх ще залишилося в Пекині.

— Все буде виконане достоменно, — відповів, три рази вдаряючи лобом об підлогу, Хуар-Дзунг, та, в мент він уже кричав та топотів ногами на вартових, що були зібрані громом гонгу.

* * *

— Ледарі, з яких я повішу половину лише для того, аби останні спекти на вуглях. Так он як ви дивитесь за містом. У вас у дощ ходять на вулицях без капелюхів.

Щоб через годину було переловлено всіх у кого немає капелюха на вів з комишу.

* * *

Вартові взяли за ретельне виконання наказу—і протягом часу по вулицях Пекину йшло справжнє полювання.

— Гримай його. Лови!—кричали вартові, ганяючи за людьми, що не мали капелюхів.

Вони тгли їх з-за тинів, з під воріт, із будинків, куди ті ховались як пацюки, що рятувались від кухаря, який намагавсь зробити з них рагу

* * *

І через годину без однієї хвилини всі, хто в Пекині не мав капелюхів, стояли у дворі в'язниці.

— Скільки їх?—спитав Хуар-Дзунг.

І через пів години 20.877 китайців без голів лежали покотом у дворі в'язниці.

А 20.877 голів були настромлені на 20.877 тичок та розносились по місту на науку народів.

Хуар-Дзунг пішов із доповіддю до Пай-Хі-Во. Пай-Хі-Во до Сан-Чі-Сану. Сан-Чі-Сан дав знати Тзунг-Хі-Тзангу.

* * *

Надійшов вечір. Дощ ущух. Вітрець перебігав по деревах, і дощ із діамантів летів з листя на пахучі квітки, що іскрились та горіли у сонячному проміні.

З фарб та пахощів було утворено весь садок—і син неба Лі-О-А стояв біля вікна свого порцелянового палацу, милуєчись чудовою картиною.

Але молодий і добрий, він і під цю хвилину не забував про нещасливих.

— До речі,—сказав він звертаючись до Тзунг-Хі-Тзанга—ти хотів мені довідатись скільки народу в Пекині не має навіть капелюха, щоб покрити голову підчас дощу.

— Бажання володарю всесвіту виконане його покірними слугами,—низко уклоняючись, відповів Тзунг-Хі-Тзанг.

— Скільки-ж їх. Гляди говори тільки правду.

— По всьому Китаю немає жадного китайця, що не мав-би капелюха аби прикрити голову підчас дощу. Заприсягаєсь, що я говорю лише правду.

І Тзунг-Хі-Тзанг звів руки до гори та схилив голову на знак присяги. Обличчя доброго імператора осяяла щаслива і радісна усмішка.

— Щасливе місто! Щаслива країна!—виголкнув він,—і який щасливий я, що під моїм володінням так благоденствує народ.

І, бачучи щастя імператора, всі у палаці зацвіли щасливою посмішкою.

А Сан-Чі-Сан, Пай-Хі-Во та Хуар-Дзунг одержали по орденів Золотого Дракону за батьківське опікування Пекинським народом...

Переклав з російського З. Е.

Л И С Т

У мене волосся сиве
І зморшки мережать чоло...
Слухай, я розповім про сина
Невідоме тобі ніколи.
Для тебе минуле—дим.
І життя відкраяв кордон,
а у мене мета єдина
твій збентежити спокій і сон.

Минуло вже двадцять літ.
Твоє серце забуло провину.
І тепер як на суді звіт
тобі правду в останнє кину.
Ти сказав—їдеш назавжди,
щоб, як хочу—так і жила.
Як удар опалила образа
полум'ям—помсти жага.
Стиснула руки в благанні.
В очах захонала гнів.
Нас з'єднала ця ніч остання
ланкою згублених снів...

...Ми обоє не завжди ситі
і боліло натружене тіло.
Але допомоги просить
я у тебе проте не схотіла.
...І коли революція жовтня
скидала кайдани останні—
я з сином обоє стали
до лав жовтневих повстань.
І завжди я поруч із сином...
І попліч у бійках коні...
а очі у сина сині...
І життя моє наче сон...

...Тільки раз у лаві ворожий
я пізнала твоє обличчя...
Але серце було на сторожі
і наган у пальцях—міцніше...
Мій наган тобі в лоба цілив:
адже вороги—я і ти...
Чому-ж пальці такі безсилі?
Чому очі не бачуть мети?
Ти мене пізнати не міг
(Я в будьоновці й сірій шинелі)
До плеча карабін твій приліг

Я бачила—ворогів більше,
і нашим вже скоро край...
А навкруги стає все тихше
і ворожа оточує зграя...
...Вже замкнено коло вороже
Порятунок—марна надія...
І стискає серця загроза
і єднає думка єдина...
Раптом вигук (закінчено гру!)
Твій ганебний чую наказ:
— Полонених всіх у яру,
як собак розстріляти враз...
...Син твій перший в засуджених лавах.
Навкруги ворожнеча нелюдська...
Заповітні лунають слова—
— Хай живе світова революція!

В голові моїй думка безсила
У вітрі губиться стогін...
...Коли-б в сина очі не сині...
...Коли-б це не життя, а сон...

Слухай, я розповім про сина
Невідоме тобі ніколи.
Для тебе минуле—дим.
І життя відкрояв кордон,
а у мене мета єдина
твій збентежити спокій і сон.

Минуло вже двадцять літ.
Твоє серце забуло провину.
І тепер як на суді звіт
тобі правду в останнє кину.
Ти сказав—їдеш назавжди,
щоб, як хочу—так і жила.
Як удар опалила образа
подум'ям—помсти жага.
Стиснула руки в благанні.
В очах заховала гнів.
Нас з'єднала ця ніч остання
ланкою згублених снів...

...І от народилось малятко...
Ти дав йому очі сині.
Тільки життя було кляте
як степ в-осени безнадійне.

...І коли революція жовтня
скидала кайдани останні—
я з сином обоє стали
до лав жовтневих повстань.
І завжди я поруч із сином...
І попліч у бійках коні...
а очі у сина сині...
І життя моє наче сон...
...Тільки раз у лаві ворожій
я пізнала твоє обличчя...
Але серце було на сторожі
і наган у пальцях—міцніше...
Мій наган тобі в лоба цілив:
адже вороги—я і ти...
Чому-ж пальці такі безсилі?
Чому очі не бачуть мети?
Ти мене пізнати не міг
(Я в будьоновці й сірій шинелі)
До плеча карабін твій приліг
і влучив поцілунок шалений...
Я поранена лежу в кущах
і обурює серця гнів...
Як згадати—і сором і жак
і щока пломеніє в огні.

...Вже замкнено коло вороже
Порятунок—марна надія...
І стискає серця загроза
і єднає думка єдина...
Раптом вигук (закінчено гру!)
Твій ганебний чую наказ:
— Полонених всіх у яру,
як собак розстріляти враз...
...Син твій перший в засуджених лавах.
Навкруги ворожнеча нелюдська...
Заповітні лунають слова—
— Хай живе світова революція!

В голові моїй думка безсила
У вітрі губиться стогін...
...Коли-б в сина очі не сині...
...Коли-б це не життя, а сон...

Хай для тебе минуле—дим
І життя відкрояв кордон...
У мене мета єдина
спалахнути загаслий вогонь...

Кардиналовська.

БАЛАДА ПІВНОЧІ¹⁾

Північ синя й невблаганна, як осіннє небо зрання,
Як прозорі сині води лісових, німих озер.
Там безмовно стогнуть сосни—жовта кров сочиться з рани,
Червоною шкорою вниз краплинами повзе.

Синий мох на хвойних вітах—борода забутих гномів.
Під ногами хрипким хрустом мшистий килим наче сніг.
Над чорнявими лісами, над озерами Суомі
Сни послули Калевали, днів засніжених пісні.

Розгулялась буйно кокка. Розшайнулися вогні.
Пото-ула десь глибоко над багаттям біла ніч.
Пойгі-з кучерки лялими. Юнки-з квітами в руках.
Гильда-краса поміж ними, синьоока і струнка.

А Йоган—з обійм заводів, з царства чорних димарів,—
У йому озерні води усміхнуться раз на рік.
В світлі ватри ходить коло. В лісі тане юний спів.
Тільки Гильда хмарить чоло. Тільки Гильда в самоті.

Стежка—лісом сине-тм'яним. Очі Гильди—синій гнів.
А над озером Йогану світять інші вогні—
Зібралися. Й ліс прислухавсь:—Наша влада—влада Рад.
Білі плями прокламацій, як березова шкора...

Гильда слуха. Гильда в гніві.—Так, Йоган забув про неї.
Спалахнули сині очі—невблаганная гроза.
Захитались сонно сосни. В водах хлипнули лілеї.—
Що-ж, побачиш—чого варта кожна Гильдина сльоза!

Синій ранок встав над лісом, окунувся у сині ярві.
Синьоокого Йогана в місті ждуть товариші.—
Він спішить із себе скинуть лісові, привабні чари,—
Знов—до велетнів-заводів, знов—до гуркоту машин.
Ялівець розкинув віти, мов загрозлива принада.
Затремтіла синя хвоя... Раптом—стії! Спинився крок...
З-за кущів до нього—лендсмен... другий... третій... Що це?—зрада!
Він—у воду... Хлюпнув постріл. Розплилась по хвилях кров.

Над північним синім краєм знову вечір виткав кросна.
Знову літо сумно мріє про далекі сніги...
Гильда ходить. Гильда плаче. Та мовчать суворі сосни.
Не всхлюпнуться сині води. Не всміхнуться береги.

Сірі скелі вкриті мохом, думи ліса невідомі
Обняла молочним саявом червеньова біла ніч.
Над чорнявими лісами, над озерами Суомі
Сни послули Калевали, днів засніжених пісні. **Наталя Забіла.**

¹⁾ Фінські слова, що зустрічаються у баладі: **Суомі**—Фінська назва Фінляндії; **Клевал**—Фінська старовинна спична поема; **кокк**—велике багаття, що його запалюють в ніч під Івана Купала; **пойги**—хлопці; **ярві**—озеро; **лендсмен**—поліцей.